

CENTRE DE PUTERE GETICE PRE-ROMANE ÎN SUD-VESTUL DOBROGEI. REALITĂȚI ARHEOLOGICE ȘI UNELE CONSIDERAȚII ISTORICE

Mihai IRIMIA

Studiul își propune prezentarea succintă a situației zonei de sud-vest a Dobrogei și a regiunilor învecinate în a doua jumătate a mileniului I a. Chr.

Informațiile scrise despre această zonă sunt extrem de lacunare. Autorul analizează, atât cât este posibil, rezultatele și impactul pentru evoluția autohtonilor din Dobrogea a unor evenimente istorice din acea vreme, cum au fost expediția persană, pătrunderea sciților, apartenența regiunii la regatul odrys, consecințele acțiunilor politice și militare ale statului macedonean, legăturile permanente stabilite cu lumea greacă, raporturile cu romanii etc. Izvoarele scrise și unele descoperiri arheologice permit să se observe o creștere constantă a puterii geților de la Dunărea de jos, chiar dacă nu sunt referiri literare stricte la zona studiată. Inexistența unui control strict în regiune al marilor puteri politico-militare ale vremii (care au aparținut succesiv perșilor, sciților, odrysilor, macedonenilor, celților), interesul permanent și tot mai dezvoltat al grecilor din colonii și din zona egeeană de atragere în circuitul economic a populației locale, au avut drept consecință apariția și afirmarea unor formațiuni politico-militare și a unor centre de putere getice în arealul studiat.

Descoperirile arheologice reprezentative sunt prezentate succint, cu unele precizări privind poziționarea geografică și topografică a așezărilor, sistemul lor de apărare, complexele de locuire, inventarul arheologic, încadrarea cronologică. Aceste descoperiri sunt grupate în trei microzone în SV Dobrogei. Un prim grup îl formează așezările care au ca punct principal marea așezare fortificată Adâncata I – Floriile; în jurul ei par să graviteze așezările Adâncata II, Ion Corvin, Adamclisi, Zorile, Dunăreni, Vlahi, Hațeg și Rasova. Materialele arheologice descoperite atestă evoluția lor între sec. VI-I a. Chr., desigur, cu deosebiri de la o așezare la alta. Așezările acestui grup aveau acces direct sau indirect la Dunăre, prin care au întreținut relații comerciale intense cu lumea greacă. Există, de asemenea, și un important drum de legătură pe uscat spre litoral, în special către Callatis, poate și către Tomis.

A doua microzonă cuprinde așezările de la Izvoarele, Satu Nou („Valea lui Voicu” și „Vadu Vacilor”), Coslugea – „Colțul Pietrei”, Gura Canliei, situate pe malul Dunării sau al lacului Oltina, cu acces direct la fluviu. Așezările de la Izvoarele și Gura Canliei au evoluat, se pare, în întreaga perioadă cuprinsă între sec. VI/V-I a. Chr. Satu Nou – „Valea lui Voicu” are două faze de locuire: prima între circa 280 – penultimul deceniu al sec. III a. Chr., iar a doua în sec. I a. Chr. și în primele decenii ale sec. I p. Chr.; secolul al II-lea a. Chr. nu este prezent la „Valea lui Voicu”. Satu Nou – „Vadu Vacilor” se datează în principal în sec. II a. Chr., în perioada în care locuirea de la „Valea lui Voicu” încetase, datorită, probabil, unei incursiuni devastatoare a bastarnilor.

A treia microzonă are ca punct de reper vadul de la Durostorum, la Dunăre, în zona căruia s-au semnalat numeroase dovezi de locuire getică și descoperiri monetare, începând cel puțin din sec. V a. Chr., până în sec. II-I a. Chr. În această microzonă nu s-a semnalat încă nici o așezare reprezentativă, dar nu se exclude posibilitatea descoperirii ei în viitor. Nu departe de acest loc se află însă așezarea puternic fortificată de la Căscioarele – punctul „D’ aia parte” (jud. Călărași).

E greu de precizat dacă așezările identificate în acest areal constituiau entități aparte, independente, sau alcătuiau – cel puțin în anumite momente ale istoriei lor – o formațiune politico-militară mai mare, reprezentativă și cel puțin în parte consolidată. E posibil ca în funcție de diferite momente istorice la care au participat, unele centre de putere să fi avut succesiv rolul de catalizator și coordonator al acțiunilor comune, dictate de interese asemănătoare. Acest rol putea reveni la un moment dat oricărui dintre așezările fortificate Adâncata I – Floriile, Satu Nou – „Valea lui Voicu”, Izvoarele sau altora încă neidentificate; între acestea se remarcă însă Adâncata I – Floriile.

Grupul de așezări și necropole din SV Dobrogei se completează cu descoperirile getice aflate în sectorul învecinat din NE Bulgariei și în stânga Dunării (zona Călărași – Ialomița); între ele se remarcă complexul de situri din sec. IV-III a. Chr. de la Sboryanovo-Sveshtari, așezarea fortificată de la Căscioarele – „D’iaia parte” și mormântul aristocratic de la Chirnogi (jud. Călărași).

Autorul analizează succint relațiile geților din Dobrogea cu romanii. În acest context, pe baza izvoarelor scrise și a realităților arheologice se propun alte localizări ale regatelor lui Rholes și Dapyx. Astfel, stăpânirea lui Rholes s-ar fi aflat în centrul sau în estul viitoarei provincii romane Moesia Inferior, adică în NE Bulgariei. Regatul lui Dapyx s-a aflat, foarte probabil, în SV Dobrogei. Numărul mare de așezări fortificate de aici sugerează existența unor centre de putere reprezentative, care au evoluat o perioadă îndelungată (eventual cu unele întreruperi și reluări ale locuirii în acest mare interval de timp). Una dintre aceste așezări mai importante putea fi fortăreața (φρουρίον τι) în care s-a refugiat Dapyx, asediată și cucerită de Crassus (Satu Nou – „Valea lui Voicu”, Adâncata I – Floriile, Izvoarele, Dunăreni, Vlăhi sau alta). Episodul povestit de Cassius Dio în legătură cu peștera Keiris ar putea fi o simplă legendă, a cărei geneză se află în condițiile geologice și geografice ale acestei regiuni, cu numeroase zone carstice, cu peșteri, adăposturi, văi abrupte și stâncării.